

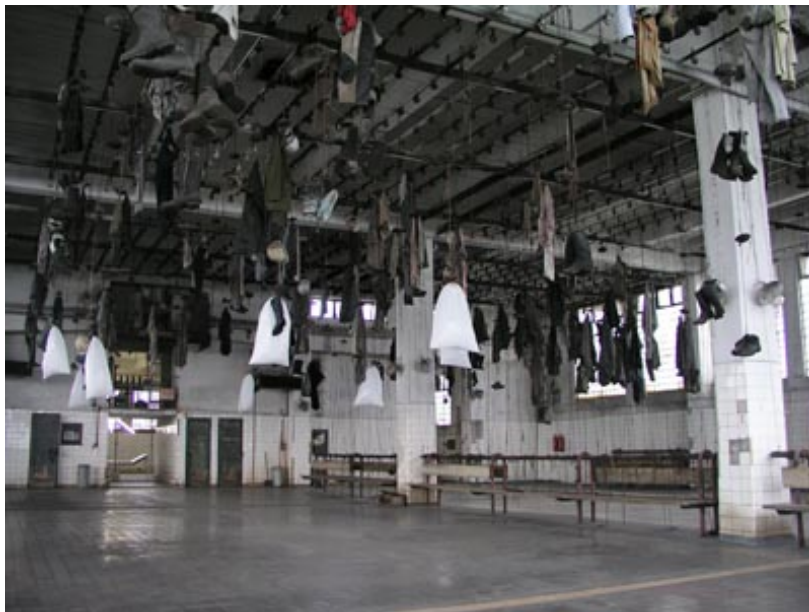
Periferie jsou mnohdy středy Centrum pro současné umění v Hornickém skanzenu Mayrau

Karel Zavadil

V postkomunistických Čechách, kdy došlo k návratu tržních principů a celkové rekonstrukci společnosti po letech devastace dochází k nové nenápadné polarizaci. Tlustá čára za minulostí a skoro osmnáct let od „sametového“ převratu nemohou vymazat stereotypy chování a stopy konfrontace s faktem studené války, i když nezuřila v prvních liniích, přeci jenom válkou byla s veškerým jejím cynismem a brutalitou. Přelomový okamžik, kdy se jedno impérium rozpustilo v druhém, si můžeme všichni velmi dobře pamatovat.

Jestli se chcete rozvzpomenout na to, co bylo, stačí když si vyjedete kousek za Prahu a otevře se vám docel jiný svět, kde jsou znatelnější stopy a rány minulosti. Když navštívíte Kladno situované jenom třicet kilometrů od Prahy, můžete zahlédnout doznívající auru dělnického města založeného na těžkém průmyslu a obklopené uhelným revírem, kde donedávna docházelo k těžbě černého zlata - uhlí. Těžký průmysl a doly byly esencí města, ale to už je jen vzpomínka. Rudá záře nad Kladnem pohasla, těžký průmysl a doly se staly přežitkem. „Údernickým“ časům, kdy se plnily norma, už je, díkybohu konec, ale doba přinesla jiné nepříjemnosti.

Tradice těžby zde sahala až do 19. století, po více než sto letech dosloužily doly svému účelu a byly uzavřeny, čímž zde vznikla velmi pozoruhodná industriální památka, podobně jako tomu je v jiných průmyslových městech například Ostravě, kde také skončila éra těžkého průmyslu, krachly podniky a vzrostla nezaměstnanost. Asi nejzajímavější z těchto kladenských památek je kousek za městem v místě nazvaném Vinařice. Jedná se o bývalý důl Mayrau vzniklý v roce 1878, později přejmenován na důl Klementa Gottwalda a nyní zase Mayrau – česky Majrovka. Je to dokonalá ukážka dramatické změny doby. Když byla koncem devadesátých let zastavena těžba, vznikl zde památkově chráněný hornický skanzen. Prostor je zakonzervován v takovém stavu, v jakém byl na poslední sféraní, jakoby se zde

Dan Senn, Huffa Puffa

Daniel Hanzlík, On the Beach 02

3

v jakém byl po posledních státních, jakoby se zde zastavil čas, nedochází k žádným úpravám. Shodou šťastných okolností zde došlo v roce 2002 ke vzniku Centra pro současné umění.

Opuštěná důlní technika, prostředí, které bylo určeno pracující třídě a kde se muselo tvrdě makat, zeje prázdnotou. Bizarní atmosféru místa podtrhují vysloužilí horníci, někteří z nich zde teď pracují jako průvodci a v historických hornických mundúrech ze začátku století vytvářejí stafáž zašlým časům.

Spojení Hornického skanzenu a Centra pro současné umění nás může na první pohled zaskočit, šokovat či přímo urazit.

Nicméně současné umění během svého vývoje prodělalo pěknou řádu proměn a stalo se spíše určitým virem, kódem, který narušuje zavedené stereotypy a zabývá se spíše kontexty ze sociálních a politických genderových hledisek. K prezentaci současného umění dochází v takto exponovaných prostorách zcela běžně. Spojení Hornického skanzenu a Centra pro současné umění se tedy nejeví zasvěcenému divákovi jako něco překvapivého. Už proto, že české umění má v tomto smyslu na co navázat, díky faktu, že zde byla svobodná umělecká produkce za totality vytlačena na společenskou periferii. Někteří čeští umělci si během sedmdesátých a osmdesátých let záměrně vybírali takto exponovaná místa k prezentaci svých projektů. Ať už to bylo dáno politickým kontextem, či sympatiemi k existencialismu. Některé instalace, environmenty, performance vznikající v atmosféře normalizace atakovaly podobně surová místa jako je důl Mayrau. Můžeme zmínit environmenty Jiřího Sozanského realizované v Terezíně nebo v opuštěném Mostě či vyhořelém Veletržním paláci v osmdesátých letech. Po revoluci pak v odsvěceném litoměřickém kostele. Řada symposií a uměleckých konfrontací před rokem 1989 proběhla právě v takto atypických negalerijních místech při nejrůznějších příležitostech a leckteré z těchto událostí se staly legendami. Výčet těchto událostí by byl nekonečný.

Zajímavá tradice undergroundového umění v Čechách má právě v Centru současného umění na Majrovce svého pokračovatele nejen v tom, že se syrový, negalerijní prostor propojuje se

Hubert Huber, ..Ars...

Jan Stolín, Horizont

současnou uměleckou produkcí, ale i v osobě kurátorky centra Dagmar Šubrtové. Vedle toho, že sama působí jako aktivní umělkyně a pracuje jako odborná asistentka v Ateliéru veškerého sochařství VŠUP, dokázala nápaditou kurátorskou prací oživit Centrum současného umění na dole Mayrau, tak jednu z bývalých neoficiálních výstavních scén prostor „Makráče“ Makromolekulárního ústavu AV ČR na Petřinách, kde se díky její činnosti pokračuje v prezentaci současného umění. Dagmar Šubrtové se podařilo na dole Mayrau realizovat řadu symposií a prezentací současného umění, kterých se účastní i umělecké špičky ze zahraničí.

Vystavovala už zde celá řada umělců, jejichž díla zde zůstávají jako součást galerie Mayrau. Můžete zde nalézt především aktuální umělecké reakce na různé aspekty současnosti. Je tu například vystavena socha nazvaná trefně „Housenku raného kapitalismu“ od Kurta Gebauera. Sochařka Lenka Klodová plasticky zhmotnila havířovu představu nahé krásky pomrkávající z uzavřeného prostoru šatní skříňky.

Emocionálně exponovaný prostor Galerie Mayrau je sám o sobě uměleckým dílem. Prostor, kde takřka slyšíte a cítíte pracovní úsilí, kdy interiéry dříve plné života jakoby osiřely. Ať už je to interiér kantýny, řetízkové šatny, sprch či zaslepeného vstupu do šachty jsou natolik silné, že umělec, který zde realizuje své dílo musí velmi opatrně postihnout atmosféru místa, aby ji nenarušil, aby nebylo příliš cizorodé.

V rámci současného 4. Bienále industriální stopy, zde probíhá výstava a workshop nazvaná Dole tma, nahoře světlo. Máte zde možnost vidět díla umělců Daniela Hanzlíka, Pavla Mrkuse, Dan Senna (USA) a Jana Stolína.

Prezentace těchto autorů je zajímavá i z toho hlediska, že pochopili onu neopakovatelnou atmosféru místa a nechali jí ve své práci dostatečný prostor zaznít. Symbióza díla a prostoru tak nechává v divákovi silný pocit. Zmiňovaní autoři pracují především se zvukem a videoartem, světlem.

Do prostoru starých oprýskaných hornických sprch umístil Daniel Hanzlík dílo nazvané „On the Beach“. Na televizní obrazovce máme s jistou ironií možnost sledovat opakujícím se pohledem na mořský příliv s lehátkem vybízejícím k odpočinku,

Jan Stolín, Zvuky

Pavel Mrkus, Akrobati 1

nasvíceném jakoby horským sluníčkem svazkem uhrančivě zářících neónů. Pavel Mrkus pracuje obvykle s Danielem Hanzlíkem v „tandemu“, i zde jejich dílo vytváří určitou symbiózu, jak prostorovým členěním, tak použitými motivy. Pavel Mrkus navazuje na předchozí instalaci projekcí v prostoru bývalé sauny a umývárny, kde v díle Akrobati promítá siluety tří postav, na jejichž hlavách rotují jakési křehké předměty připomínající svatozář v kontextu jeho zájmu o principy přesahující naši existenci a neustálý stav proměny. Jan Stolín je pak dalším vystavujícím autorem, který se ve svých minimalistických instalacích orientuje především na zvuk ve spojení s multimediálními projekcemi. Jeho večerní prezentace v řetízkové šatně byla naprosto fascinujícím zážitkem. Velkoplošná projekce kombinující industriální struktury se zmutovanými záběry jakoby podprahových vzpomínek prostoru, v němž jsme se nacházeli, působili famózně. Dan Senn ve své tvorbě akcentuje především zvuk a v rozlehlé řetízkové šatně rozmístil řadu reproduktorů. Do zavěšených zbytků hornické výstroje umístil nafouklé bílé objekty. Dan Senn své dílo v galerii Mayrau představil už podruhé, v roce 2005 zde uspořádal koncert „Lyndské Space Bandy“.

Tím, že došlo k zániku těžby a ke vzniku Centra pro současné umění v hornickém skanzenu, se ukazuje zajímavá možnost transformace, kdy některá místa přejímají funkce dříve naprosto nemyšlitelné, kdy dochází ke spojení zdánlivě neslučitelného. Rozhodně toto místo stojí za návštěvu, už proto, že vedle zmiňované výstavy, zde od 15. 9. do 30. 9. probíhá paralelní přehlídka studentů a absolventů ateliéru Veškerého sochařství Kurta Gebauera VŠUP.

Více na www.mayrau.wz.cz

Otevírací doba:

pondělí - neděle 9:00 - 15:00

Adresa:

273 07 Vinařice u Kladna

Kontakt:

Dagmar Šubrtová

dasas@email.cz

Pavel Mrkus, Tributes to miners